Regenerace vrtů ultrazvukem a hodnocení úspěšnosti snížení dodatečných odporů

Ing. Daniel KAHUDA, PhD. – VODNÍ ZDROJE, a.s.

Prof. Ing. Pavel PECH, CSc. – KVHEM, FŽP, ČZU

HGIG Ústí nad Labem 2022

VODNÍ ZDROJE AKCIOVÁ SPOLEČNOST

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

ULTRAZVUKOVÁ SONDA (dle projektu TAČR TH02030421 ULTRA)

TECHNICKÉ PARAMETRY:
2-3x magnetostrikční emitor
pracovní frekvence: 20kHz
výkon: 5,0-7,5kW

MAGNETOSTRIKČNÍ EMITOR (SONIC TECHNOLOGIES, GmbH.)

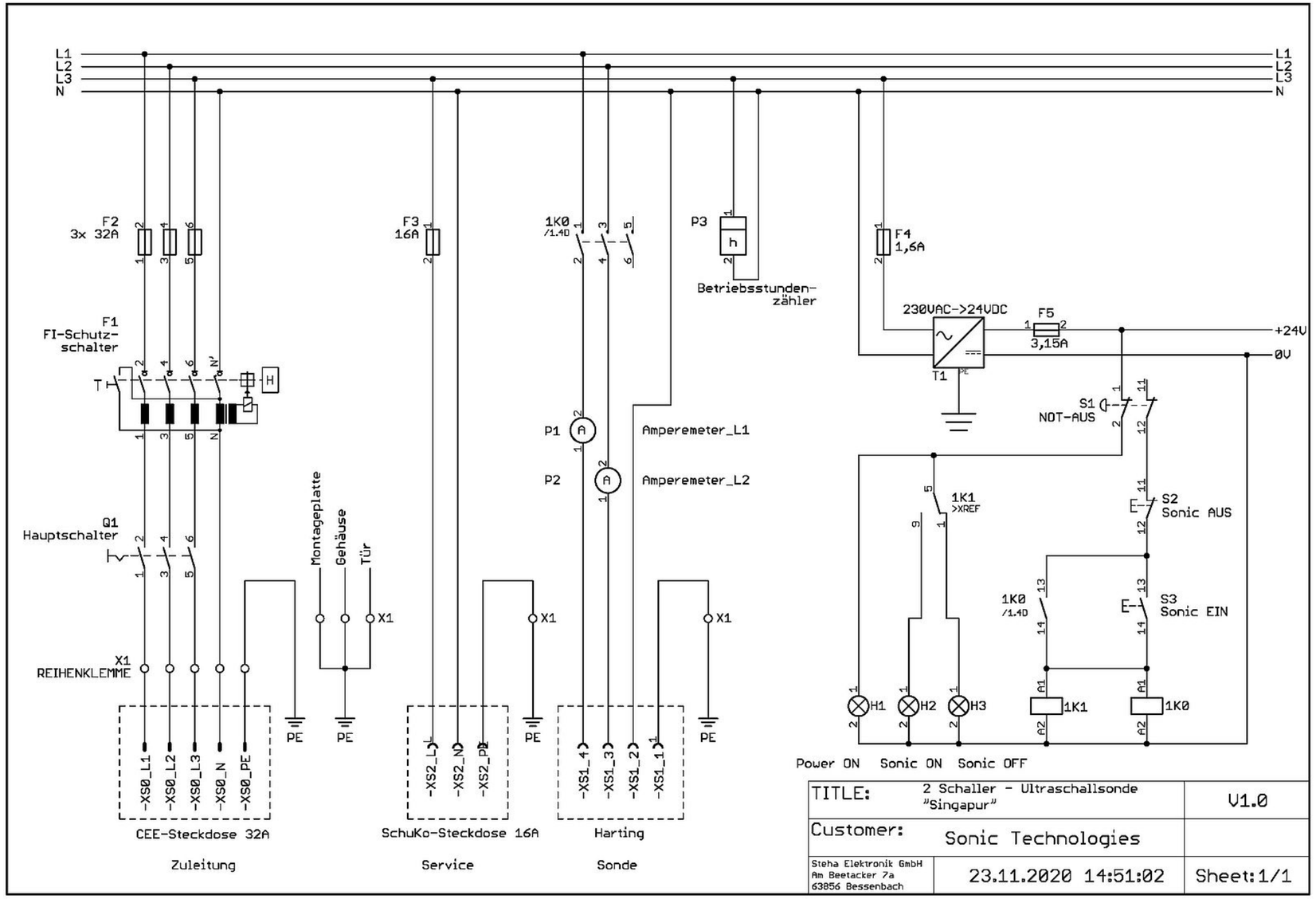

MECHANICKÉ ÚČINKY ULTRAZVUKU V REGENEROVANÝCH VRTECH (předpokládané)

PROCESY V MIKROSKOPICKÉM MĚŘÍTKU PŮSOBÍ S MECHANICKÝM ÚČINKEM NA MAKROSKOPICKÉ ÚROVNI:

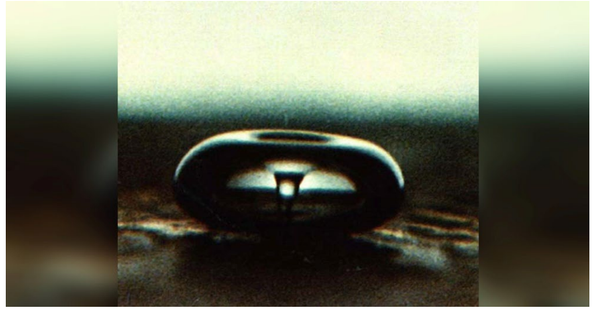

- KAVITACE: proud ultrazvuku vede k podtlaku v kapalině a vzniku kavitačních bublin, při jejich implozi je uvolněn mechanický ráz

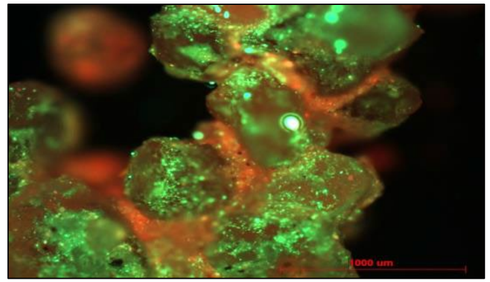

- DEFORMACE: rozdílná mechanická deformace na rozhraní materiálů

- OBRUS: pohybem částic obsypu

- DEGRADACE MAKROMOLEKUL: mechanickým namáháním, určitý stupeň letality pro viry a baktérie

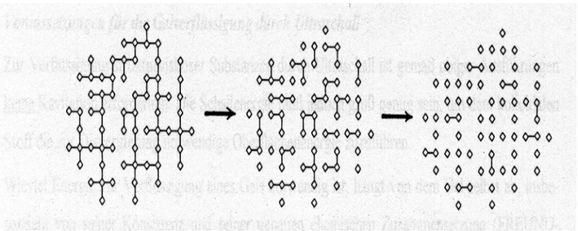

MECHANICKÉ ÚČINKY ULTRAZVUKU V REGENEROVANÝCH VRTECH

(sledované in situ)

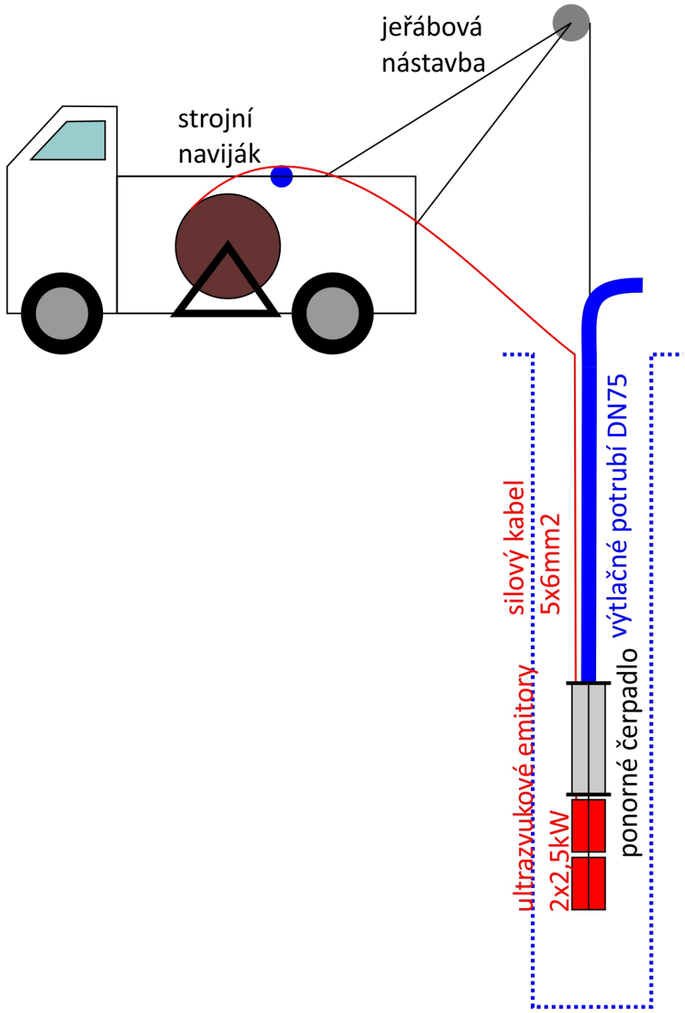

MnO_2

$(Fe_2O_3 \cdot nH_2O)$, $Fe(OH)_3$

VYHODNOCENÍ ÚČINKŮ REGENERACE

- OPTICKÁ INSPEKCE – ponorná kamera
- GEOFYZIKÁLNÍ METODY – (hydro) karotáž
- HYDRAULICKÉ METODY – poměr snížení hladiny k čerpané vydatnosti

  - provozní monitoring:

  - vyhodnocení dle specifické vydatnosti: $\mathbf{q} = \frac{Q_p}{s}$

    kde: q – specifická vydatnost [$L^3/T/L$], Q_p – provozní vydatnost [L^3/T], s – provozní snížení hladiny [L]

  - vyhodnocení efektivity čerpání (Sørensen, 1988): $s_{teor} = \frac{2.3Q}{4\pi T} log\left(\frac{2.25Tt_m}{r_w^2 S}\right)$

    kde: T – transmisivita [L^2/T], t_m – referenční čas [T], r_w – poloměr vrtu [L], S – storativita [-]

  - metodou dle Agarwala: hodnocení úseku prázdnění vrtu a počátečního přímkového úseku

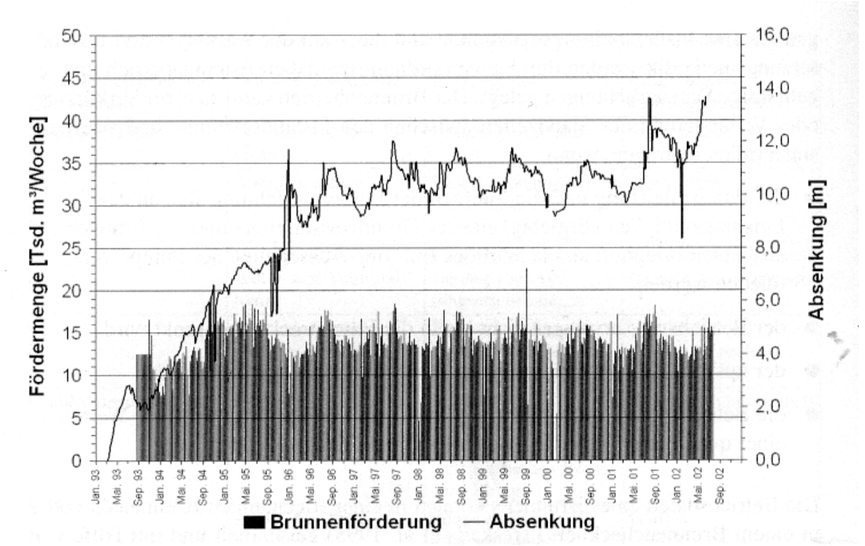

IDEÁLNÍ vs. REÁLNÝ VRT

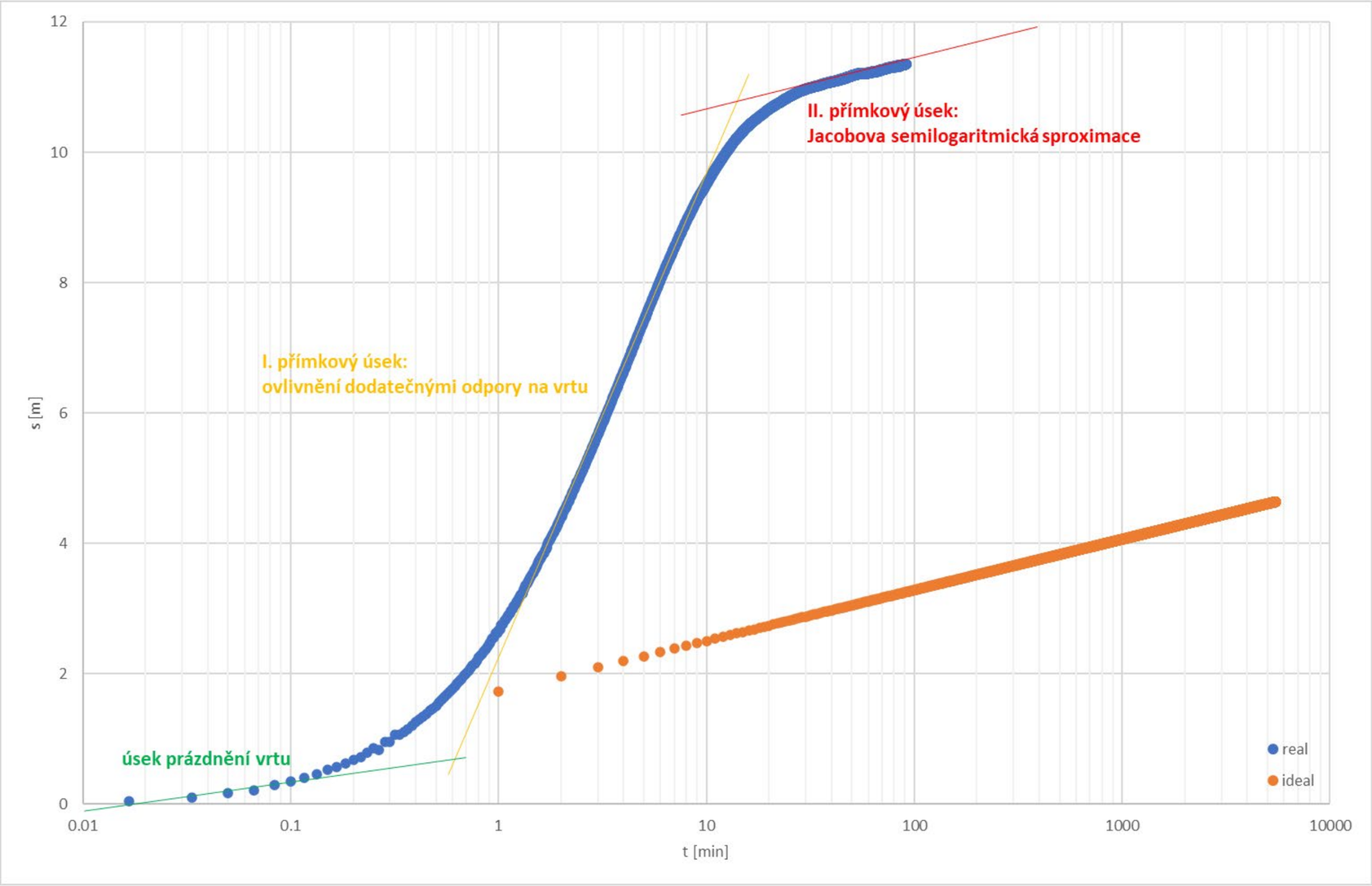

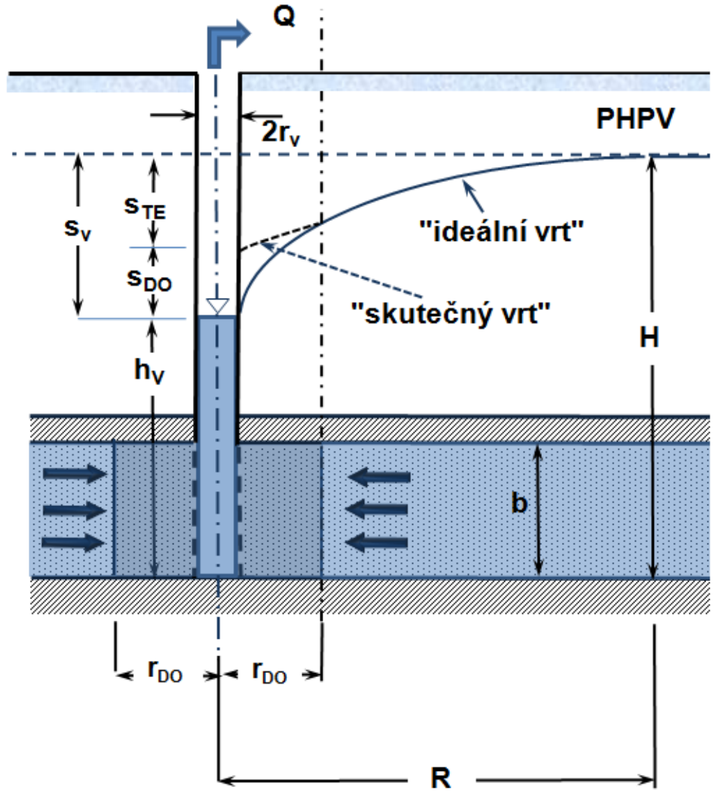

VLIV VLASTNÍHO OBJEMU VRTU ~ STORATIVITA VRTU

VLIV DODATEČNÝCH TLAKOVÝCH ODPORŮ ~ SKIN EFFECT

DODATEČNÉ ODPORY

souhrn tlakových odporů – lineárních i nelineárních:

a) *kolmatací* (s_1) tj. ucpáváním pórů obsypu, rozhraní horninového prostředí a perforačních otvorů

- *I.* *mechanická kolmatace* ($s_{1.1}$): zanášení porézního prostředí zejména jemnozrnným sedimentárním materiálem. Dochází k ní přirozeně zejména na rozhraní horninové prostředí/obsyp vrtu v závislosti na gradientu hladiny při vtoku vody do jímacího vrtu, nebo vlivem reziduí vrtného výplachu či těsnění vrtu.
- II. c*hemická kolmatace vrtu* ($s_{1.2}$): zanášení porézního prostředí produkty oxidace (zpravidla Fe, Mn a Ca), tvorba tvrdých minerálních nárůstů (inkrust). Projevuje se zejména v perforačních otvorech na rozhraní obsyp vrtu/výstroj vrtu.
- *III.* *biologická kolmatace vrtu* ($s_{1.3}$): doprovodný efekt oxidačně-redukčních procesů a jeho produktem jsou polotekuté šlemy (biofilm).

b) *zmenšením aktivního průřezu stěny vrtu* pro přítok vody (s_2) tam, kde je stěna vrtu tvořena filtrem, perforovanou pažnicí apod.

c) *neúplným průnikem* (s_3) - neúplným otevřením mocnosti zvodnělé vrstvy vrtem (tzv. neúplné vrty)

d) *třením* (s_5) vody o stěny vrtu a jejím vnitřním třením (do této skupiny zařazujeme i dodatečné odpory vznikající turbulencí uvnitř vrtu)

e) *turbulentním režimem proudění* (s_6) ve zvodnělé vrstvě, zejména v blízkosti odběrového vrtu

f) dalšími druhy dodatečných odporů (s_n)

výsledné snížení ~ součet všech vlivů:

$$s_{DO} = s_{skin} = \sum_{i=1}^{n} s_i$$

$$s_V = s_{TE} + s_{DO}$$

kde: s_{TE} - je teoretické snížení hladiny vody na “ideálním” vrtu (nulové dodatečné odpory) [L], s_W - dodatečné snížení vody ve vrtu způsobené vlivem dodatečných odporů [L]

kvantifikace DODATEČNÝCH ODPORŮ

při zanedbání části snížení, které připadá na působení nelineárních odporů je velikost dodatečného snížení závislá na odebírané vydatnosti (van Everdingen, 1953):

$$s_{DO} = \frac{Q}{2\pi T} W$$

kde: W – bezrozměrný koeficient dodatečných odporů [-]; s_{DO} – snížení způsobené dodatečnými odpory [L]

zahrnutí s_{DO} do celkového snížení na „skutečném“ vrtu v kolektoru s napjatou hladinou:

a) STACIONÁRNÍ PROUDĚNÍ (dle Thiema):

$$s_V = \frac{Q}{2\,\pi\,T}\left(ln\frac{R}{r_V} + W\right) \longrightarrow \mathrm{W} = \frac{2\,\pi T s_V}{Q} - ln\frac{R}{r_V}$$

kde: R – dosah depresního kuželu [L]; r_V – poloměr vrtu [L]; W – koeficient dodatečných odporů [-]

b1) NESTACIONÁRNÍ PROUDĚNÍ (dle Theise):

$$s_V = \frac{Q}{4\,\pi T}(W(u) + 2W) \longrightarrow \mathrm{W} = \frac{2\,\pi T s_V}{Q} - W(u)$$

kde: $W(u)$ je Theisova studňová funkce a W je bezrozměrný koeficient dodatečných odporů.

b2) NESTACIONÁRNÍ PROUDĚNÍ (dle Jacoba):

$$s_V = \frac{Q}{4\,\pi T}\left(ln\frac{2{,}246\,Tt}{r_V^2 S} + 2W\right) \longrightarrow W = \frac{2\,\pi T s_V}{Q} - \frac{1}{2}\left(lnt + ln\frac{T}{r_V^2 S} + 0.8091\right)$$

vyhodnocení dodatečných odporů ze sklonu počátečního úseku hydrodynamické zkoušky (Agarwal, R.G., 1970, Pech, P. 2010)

a) převedení na bezrozměrné parametry (Lee, 1982) - redukce počtu neznámých, nezávislost řešení na použitém systému jednotek:

bezrozměrné snížení:

$$s_D(r_D,\ t_D) = \frac{2\,\pi\,T}{Q}\left(H - h(r,t)\right)$$

bezrozměrný čas:

$$t_D = \frac{T\,t}{r_v^2\,S}$$

bezrozměrný koeficient storativity vrtu:

$$C_D = \frac{C}{2\pi\,r_V^2\,S}$$

bezrozměrný sklon prvního přímkového úseku:

$$I_{1PD} = \frac{2\,\pi\,T\,I_{1P}}{Q}$$

b) počáteční a okrajové podmínky – v bezrozměrných parametrech:

$$s_D(r_D, 0) = 0 \qquad s_D(r_D, t_D) = 0\ pro\ r_D \to \infty$$

c) řešení v Laplaceově prostoru:

$$\overline{s_D} = \frac{K_0\left(p^{\frac{1}{2}}\right) + W\,p^{\frac{1}{2}}\,K_1\left(p^{\frac{1}{2}}\right)}{p\left[p^{\frac{1}{2}}K_1\left(p^{\frac{1}{2}}\right) + C_D\,p^{\frac{1}{2}}\left(K_0\left(p^{\frac{1}{2}}\right) + W p^{\frac{1}{2}}\,K_1\left(p^{\frac{1}{2}}\right)\right)\right]}$$

d) aplikací algoritmu Stehfest 368 a úpravou pro závislost W(I_{1PD}, C_D) $(Pech, 2010)$:

$$W = \frac{1}{0{,}86}\left(\frac{2\pi\,T\,I_{1P}}{Q} - 1{,}027\,log\,C_D - 1{,}0237\right)$$

aplikace 1: vrt Vlastislav MO-4, SČVK, a.s. (2021)

	HDZ 31.10.-11.11.2014		PŘED	PO			změna
	ČZ	SZ	23.4.20	8.3.21	23.3.21		
Q[l/s]	2.18	4	1.59	1.40	1.40	čerpaná vydatnost	
h_w[m OB]	31.4	31.4	31.4	34.1	34.1	průchozí hloubka vrtu	8.60%
h_0[m p.t.]	7.74	7.74	9.12	6.65	7.02	počáteční úroveň HPV	
h_1[m p.t.]	11.5	15	11.36	8.15	8.55	úroveň HPV na konci ČZ	
s[m]	3.76	7.26	2.25	1.50	1.53	pokles úrovně HPV při ČZ	
q[l/s/m]	0.58	0.55	0.71	0.93	0.92	specifická vydatnost	31.86%
T[m²/s]	1.92E-03	2.33E-03	1.82E-03	1.64E-03	2.92E-03	transmisivita zvodně	
K[m/s]	7.27E-05	8.82E-05	7.25E-05	5.49E-05	9.91E-05	nasycená hydraulická vodivost	
S[m^{-1}]	3.23E-04		#	#	#	specifická storativita	
		W[-]=	10.78	4.81	4.77	koeficient dodatečných odporů dle Agarwala	-55.33%
		hW[m]=	1.50	0.65	0.36	snížení způsobené dodatečnými odpory dle Agarwala	-56.37%
		EF=	0.44	0.56	0.57	efektivita čerpání dle Sørensena	27.38%
		α [-] =	0.13	0.20	0.20	stanovená pórovitost obsypu	52.80%
		Q_{max}[l/s] =	3.03	4.80	6.37	maximální vydatnost (dle Jetela)	58.24%

aplikace 1: vrt Vlastislav MO-4, SČVK, a.s. (2021)

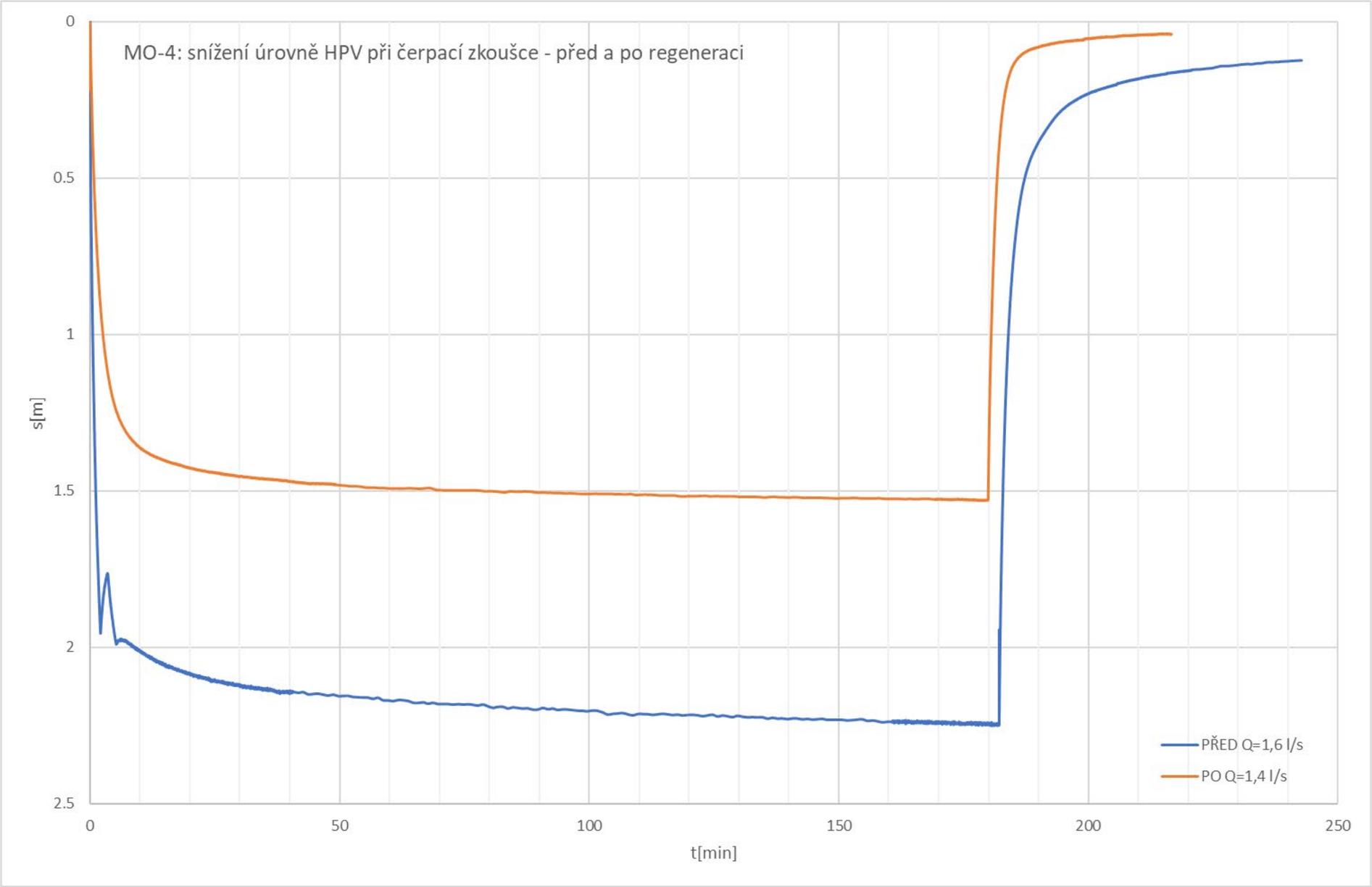

aplikace 2: vrt Konojedy HV-1, SČVK, a.s., (2022)

	PŘED	CHEMreg	ULTRAreg		změna
	23.4.20	23.4.20	23.3.21		
Q[l/s]	0.32	1.00	1.00	čerpaná vydatnost	
h_w[m OB]	23.05	25.25	25.25	průchozí hloubka vrtu	9.54%
h_0[m OB]	5.79	6.35	6.70	počáteční úroveň HPV	
h30min[m OB]	7.83	9.58	9.10	úroveň HPV na konci ČZ	
s[m]	2.04	3.23	2.40	pokles úrovně HPV při ČZ za 30min.	
q[l/s/m]	0.16	0.31	0.42	specifická vydatnost	165.86%
T[m²/s]		1.35E-05		transmisivita zvodně	
K[m/s]		6.98E-06		nasycená hydraulická vodivost	
S[m^{-1}]		2.80E-02		storativita	
W[-]=	1.06	-1.83	-1.20	koeficient dodatečných odporů dle Agarwala	-212.82%
hW[m]=	4.00	-2.28	-1.49	snížení způsobené dodatečnými odpory dle Agarwala	-137.33%
EF=	73.33%	145.00%	194.96%	efektivita čerpání dle Sørensena	165.86%
α [-] =	0.07	0.07	0.07	stanovená pórovitost obsypu	
Q_{max}[l/s] =	0.12	0.35	0.35	maximální vydatnost (dle Jetela)	199.54%

aplikace 2: vrt Konojedy HV-1, SČVK, a.s. (2022)

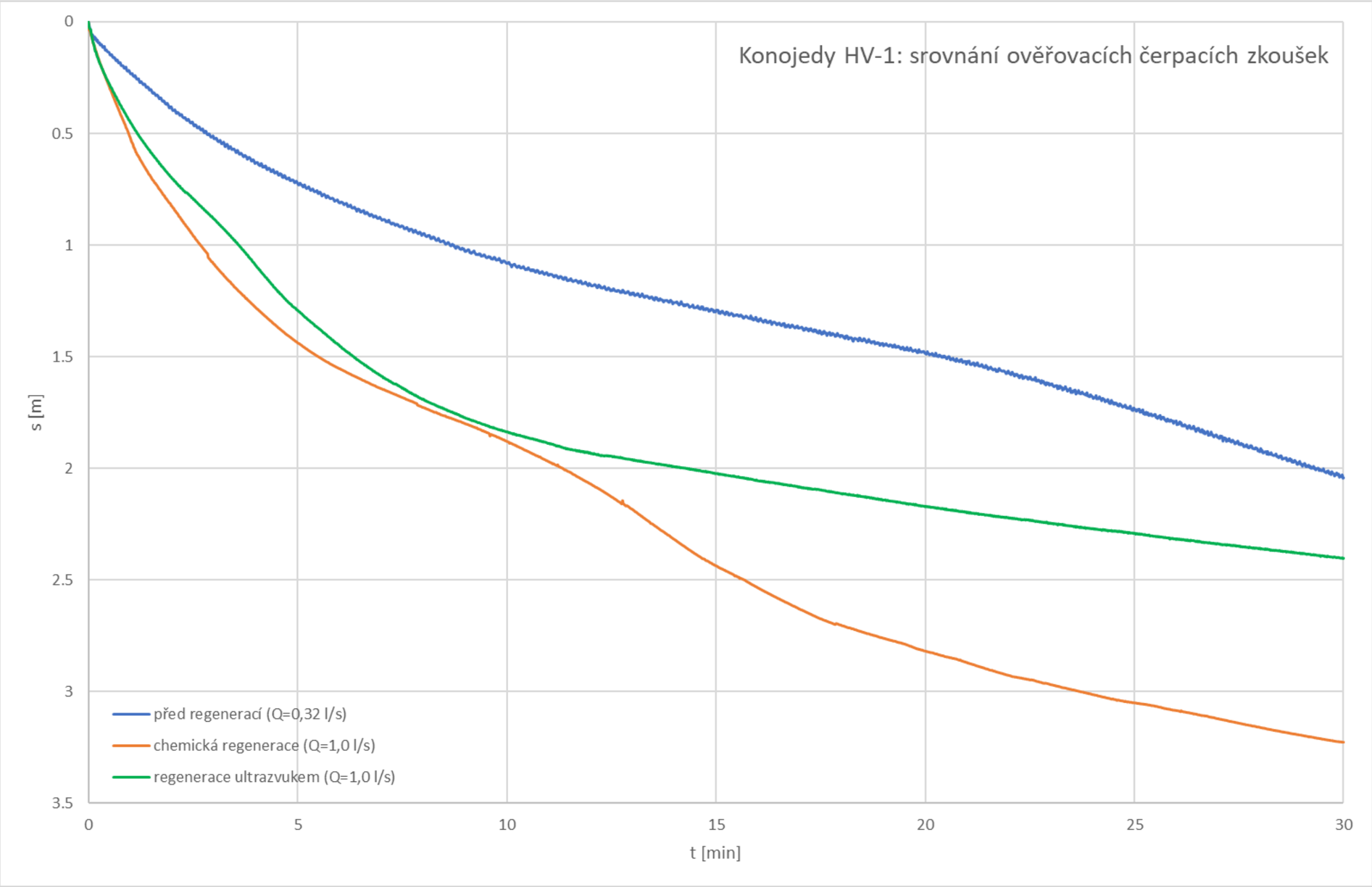

DĚKUJI ZA POZORNOST!